

WIKIEMEDIA COMMONS

Migrantje pesten

Als het aan de regering ligt kent Nederland per 1 januari 2001 een nieuwe vreemdelingenwet. Met veel vaart is het voorstel voor de wet door de Tweede Kamer behandeld. In het najaar zal de Eerste kamer zich er over buigen. De laatste decennia staat migratie in Nederland hoog op de politieke agenda. Al vanaf begin jaren 80 wordt geprobeerd om via wetgeving en andere maatregelen het aantal migranten omlaag te krijgen. Daartoe is de afgelopen jaren een hele reeks wetten afgekondigd die het moeilijker moeten maken om Nederland legaal binnen te komen. Voor mensen die zich in Nederland willen vestigen voor gezinshereniging, studie of arbeid, is de grens steeds meer gedicht.

Voor velen staat slechts de asielprocedure open om toegang te krijgen. Ook deze procedure is de afgelopen jaren aangescherpt. Dit heeft echter niet geleid tot een noemenswaardige daling in het aantal asiolverzoeken dat in Nederland wordt ingediend. Het nieuwe wetsvoorstel voorziet in een verdere aanscherping. Tegelijkertijd worden nieuwe maatregelen ingevoerd die andere manieren om zich in Nederland te vestigen moeilijker maken. Tel daarbij nog de wijze waarop in Nederland wordt gesproken over integratie van migranten als zou er sprake zijn van een 'multicultureel drama', en het moge duidelijk zijn dat er zo langzamerhand een zeer migranten-vijandig klimaat is ontstaan.

Nieuwe wet

In de kritiek die er van veel kanten op het nieuwe wetsvoorstel is, ligt de nadruk op de asielprocedure die een verslechtering van de positie van de asielaanvragers tot gevolg zal hebben. Minder aandacht is er voor de positie van migranten die geen beroep doen op deze procedure, de zogeheten 'reguliere' migranten. Hun rechtspositie zal eveneens verslechteren als de nieuwe wet ongewijzigd door beide Kamers wordt geaccepteerd. De overheid wijst op de noodzaak van een nieuwe vreemdelingenwet in verband met allerlei problemen die in de asielprocedure spelen. Dit gebeurde bij de vorige wijziging van de vreemdelingenwet in 1994 ook al; ook toen werd onder verwijzing naar 'misbruik van de asielprocedure' de rechtspositie van 'reguliere' migranten ernstig aangetast. Onder het mom van een streven door de overheid naar een asielprocedure waarin recht wordt gedaan aan de individuele nood waarin een vluchteling zich bevindt, wordt een beleid ontwikkeld waarin zo weinig mogelijk mensen überhaupt worden toegelaten. Kern van het nieuwe asielbeleid is dat nog slechts één vergunning wordt verstrekt: een

tijdelijke. Tegelijkertijd wordt wel van nieuwe migranten geëist dat zij verplicht inburgeren gedurende de periode dat onduidelijkheid zal bestaan over hun toekomst in Nederland. Als je al tot Nederland wordt toegelaten, betekent dat nog niet dat je welkom bent.

Tweedeling

In de afgelopen twintig jaar is een beleid gevoerd dat er op gericht was migranten steeds verder af te sluiten van de samenleving. Dat heeft onder andere tot de volgende situaties geleid:

* Illegale migranten kunnen van bijna geen enkele voorziening meer gebruik maken en er wordt geprobeerd hen het werk onmogelijk te maken. Waar vroeger het betalen van premies bepalend was voor toegang tot voorzieningen (zoals een ziekenfonds) is nu de verblijfsstatus van een persoon het belangrijkste.

* Migranten die nog niet definitief zijn toegelaten hebben veel minder mogelijkheden om bij de rechter hun gelijk af te dwingen dan een Nederlander. Zo staan de Nederlandse burger meer mogelijkheden ter beschikking te procederen tegen de afwijzing van een bouwvergunning voor een dakkapel, dan een vluchteling tegen uitzetting naar het land dat hij/zij gedwongen was te verlaten.

* Zwarte migranten en Nederlanders lopen een veel grotere kans gecontroleerd te worden op hun papieren dan witte migranten en Nederlanders. Steeds weer wordt gezocht naar manieren om het de politie mogelijk te maken op huidskleur te controleren.

Alle wetgeving van de afgelopen jaren, en de nieuwe vreemdelingenwet die er aan komt, zorgen voor een tweedeling in de samenleving op grond van nationaliteit. Wie Nederlander is heeft automatisch toegang tot alle voorzieningen. Wie geen Nederlander is heeft dat minder of hele-

maal niet. De nieuwe wet bevat de ingrediënten om het leven ook voor legaal hier verblijvende migranten een stuk onaangener te maken. Zo voorziet deze onder meer in een verscherping van het toezicht op illegale vreemdelingen. Aangezien de meeste illegale migranten wonen bij legale familieleden of land- en geloofsgenoten valt te verwachten dat ook legale migranten veel meer dan nu al het geval is de consequenties zullen ondervinden van toenemende controle op illegale migranten. Een steeds groter deel van de samenleving zal zo directer te maken krijgen met het vreemdelingenbeleid: meer en meer mensen worden verplicht administratieve controles uit te voeren van achter hun buro of loket, meer en meer mensen zullen tot in hun huis de gevolgen van die controles gaan voelen.

Immigratieland?

De vraag die een dergelijk beleid oproept is wat er aan ten grondslag ligt en wat het resultaat zal zijn. Ondanks voorzichtige aanzetten in de afgelopen jaren voor een discussie over de rol die migratie speelt in de Nederlandse samenleving, lijkt het beleid nog steeds uit te gaan van de wens dat Nederland geen immigratieland zou moeten zijn. Nog steeds valt in bijna alle afwijzingen van asiolverzoeken te lezen dat Nederland een dichtbevolkt land is met consequenties voor de arbeidsmarkt en voorzieningen. Toch is ook op beleidsniveau het besef doorgedrongen dat wetgeving uiteindelijk weinig invloed zal hebben op het aantal vluchtelingen of migranten dat zich aan de grens meldt. Bij een congres over de nieuwe vreemdelingenwet zei de staatssecretaris van Justitie het zo: "Immigratie en asiel zijn fenomenen waarmee wij ook in de komende jaren geconfronteerd zullen blijven. Oorlogen, gewapende conflicten, hongersnood, natuurrampen én schending van mensenrechten zijn er de

oorzaak van. Om nog maar te zwijgen van de grote verschillen tussen arm en rijk. Tegelijkertijd groeit de internationale communicatie, de mobiliteit, en zijn de grenscontroles binnen Europa opgeheven. (...) Communicatie en mobiliteit leiden er ook toe dat asiel wordt ingeroepen door hen die daar op grond van onze regelgeving geen recht aan kunnen ontleenen. Nationale wet- en regelgeving zal deze ontwikkelingen niet kunnen stoppen. Zeker niet gezien het mondiale karakter van deze problematiek."

Uit dit besef wordt echter nog steeds niet de conclusie getrokken dat het vreemdelingenbeleid fundamenteel anders moet om de structurele oorzaken van migratie te kunnen bestrijden. In plaats daarvan wordt geprobeerd om migratie aan de grens tegen te houden. Dit gebeurt middels wetgeving met een hoog symboolgehalte, waar echter wel een prijs voor wordt betaald.

In eerste instantie door nieuwe migranten, die ongeacht de reden van hun komst nog slechts met pijn en moeite Nederland binnen kunnen komen om er vervolgens onder dwang in te burgeren in een maatschappij die eigenlijk vindt dat ze zo snel mogelijk weer moeten vertrekken.

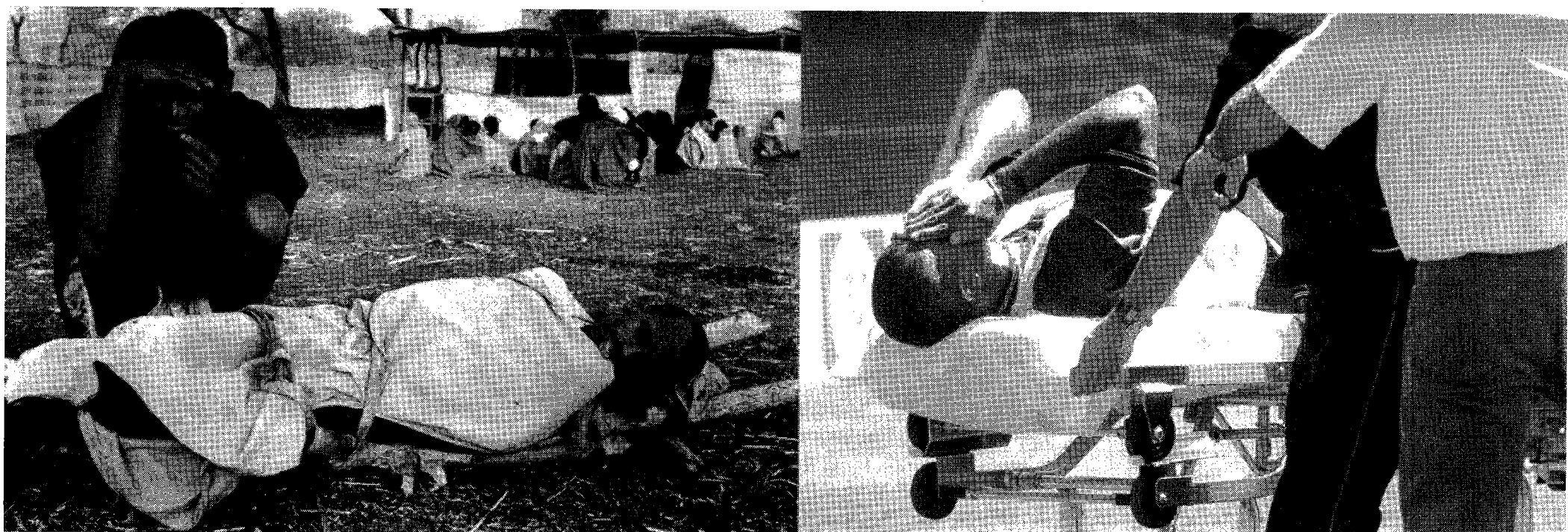
De prijs wordt ook steeds meer betaald door de samenleving als geheel: iedereen zal in meer of mindere mate te maken krijgen met controles en andere facetten van het vreemdelingenbeleid.

In dit opzicht begint de strijd tegen migratie de kenmerken te vertonen van de 'war on drugs' die ook in Nederland gevoerd wordt: ook hier wordt een beleid gevoerd dat niet het effect heeft dat het beoogt, maar maakt deze strijd het wel mogelijk om allerlei wetgeving in te stellen ten behoeve van het bestrijden van de drugshandel, en die vanzelfsprekend ook in andere zaken kan worden gebruikt.

Nederland is voll!

De gang van zaken rond de invoering van de nieuwe vreemdelingenwet maakt duidelijk dat aan het gevoerde beleid geen ander idee ten grondslag ligt dan het weren van migranten. Ondanks het in een vroeg stadium betrekken bij het wetsvoorstel van migranten- en vluchtelingenorganisaties, is het uiteindelijk een ordinair compromis geworden tussen drie partijen die vinden dat Nederland vol is en dat vluchtelingen maar op hun eigen continent moeten worden opgevangen.

Het vreemdelingenbeleid kent steeds restrictievere wetgeving vanwege het feit dat de vorige niet effectief bleek. Er is slechts een manier om dit te voorkomen: het ontwikkelen van een beleid dat daadwerkelijk gebaseerd is op de gedachte dat mensen gelijk zijn, ongeacht hun kleur of nationaliteit.

Gezinshereniging

De discussie over de nieuwe vreemdelingenwet gaat voor een groot deel over de veranderingen voor vluchtelingen. Lang niet iedereen komt echter naar Nederland om asiel te vragen. Vandaar dat de nieuwe vreemdelingenwet ook maatregelen in petto heeft om het moeilijker te maken om te trouwen, of samen te wonen, met iemand die in Nederland woont.

Met name voor jongeren, vrouwen, migranten (migranten zonder vestigingsvergunning moesten al 100% van het minimum-inkomen verdienen) en vluchtelingen is het door de positie die zij op de arbeidsmarkt hebben, moeilijk om aan de inkomenseis te voldoen. Migrant en vluchtelingen hebben te maken met racisme en vooroordelen op de arbeidsmarkt, waardoor het voor hen moeilijker is om een (redelijk betaalde) baan vinden. Jongeren die een opleiding volgen, zullen die af moeten breken om aan het werk te gaan. Bovendien is het voor jongeren moeilijk om de vereiste f 2055,59 per maand te verdienen. Zo voldoet iemand die 32 uur per week werkt voor het minimumloon, niet aan de inkomenseis. Dit zijn de precies de arbeids-

voorwaarden waaronder de overheid jongeren die niet aan de slag komen, en langdurig werklozen, een baan geeft. Vrouwen werken vaker in deeltijd en in sectoren die niet goed betalen. Zij zullen een manier zoeken om te voorkomen dat de inkomenseis hun toekomstplannen dwarsboomt. Een vrijstelling voor de inkomenseis die, dankzij verplichtingen in het Europees recht, blijft bestaan is die voor alleenstaande ouders met kinderen jonger dan vijf jaar (evenals voor volledig arbeidsongeschikten en personen van 57,5 jaar en ouder). Een kind krijgen blijft dus de mogelijkheid om niet door de inkomenseis genekt te worden. De doelstellingen van het emancipatiebeleid gelden blijkbaar niet voor vrouwen met een buitenlandse partner. In het vrouwenverdrag

van de VN is bepaald dat de overheid geen maatregelen mag nemen die de positie van vrouwen zullen verslechteren. Door de verhoging van de inkomenseis handelt Nederland in strijd met dit verdrag.

Over het belang van individuele vrijheid bij het kiezen van een partner, hoor je geen politicus. Terwijl dit toch zogenaamd de westerse cultuur zou kenmerken, tegenover culturen waar men minder vrij zou zijn om zelf een partner te kiezen. Het komt er, kortom, op neer dat vooral werklozen, jongeren, vrouwen, vluchtelingen en migranten niet het recht gegund wordt om hun partner te laten overkomen. De enigen die in deze opsomming ontbreken zijn witte mannen met een redelijke baan. Zij houden het recht om een vrouw uit een ver land over te laten komen, die vervolgens drie jaar volledig van hen afhankelijk is voor haar recht op verblijf.

DNA-onderzoek

Vluchtelingen moeten hun partner binnen drie maanden over laten komen, om een uitzondering op de inkomenseis te kunnen maken. Als beide partners niet dezelfde nationaliteit hebben, gaat de inkomenseis onmiddellijk in. Dat, terwijl vluchtelingen soms juist vluchten omdat hun gemengde relatie tot enorme problemen leidt.

Een regelrechte schending van internationaal vluchtelingenrecht is het "vrijwillige" DNA-onder-

zoek waaraan vluchtelingen, die hun familie willen laten overkomen, gevraagd wordt mee te werken. Weigering verkleint de kans op gezinshereniging drastisch.

Een ander probleem is dat de in het geboorteland achtergebleven partner (meestal de vrouw) pas vlak voor het onderzoek om toestemming wordt gevraagd. Als één van de kinderen van een andere man is zonder dat de man dat weet, komt de vrouw in een hachelijke positie (nieuwsbrief Asiel- en Vluchtelingenrecht, maart 2000). Het DNA-onderzoek houdt een beperking in van het begrip 'gezin' tot degenen die een bloedband hebben. Gezinshereniging lijkt alleen weggelegd voor partners van dezelfde nationaliteit en de uit hun geboren kinderen.

Volgens de nieuwe vreemdelingenwet moet de partner die in Nederland woont 100% van het minimuminkomen voor gezinnen verdienen om te trouwen of een partner over te laten komen (f 2055,59). Dit was 70%. Verdere verscherpingen zijn er voor: * jongeren van 18-23 jaar: zij konden of 70% van het minimum-inkomen verdienen of minimaal 32 uur per week werken. * vluchtelingen moeten hun echtgen(o)(e) en minderjarige kinderen binnen 3 maanden (was "een redelijke termijn") laten overkomen nadat zij een tijdelijke status hebben gekregen. Daarna gaat de inkomenseis gelden.

Binnentreden!

Twee ambtenaren van de vreemdelingendienst bellen aan bij een adres in het kader van een "relatie- controle". De persoon in kwestie en zijn Nederlandse partner hebben een full-time betrekking buitenshuis en zijn niet aanwezig. De ambtenaren betreden vervolgens de woning zonder de vereiste machtiging tot binnentreding, ondanks het feit dat een in de woning aanwezig kind van de bewoners nadrukkelijk aangeeft geen toestemming te verlenen. Beide ambtenaren legitimeren zich niet, maar beginnen wel onmiddellijk in kasten te kijken en tassen te openen. Pas flinke tijd later wordt een summier en niet aan de eisen voldoende proces-verbaal van binnentreding opgemaakt. Van een binnentreding die kort daarop weer zonder toestemming van de bewoners en zonder machtiging plaatsvindt, wordt zelfs helemaal geen proces-verbaal opgemaakt.

Dit waargebeurde voorval dat door een beroep op de Wet Openbaarheid van Bestuur boven tafel kwam, is geen uitzondering. Dergelijke invallen leiden in toenemende mate tot klachten. De handelwijze is uiteraard in strijd met de wet en met het grondwettelijke gegarandeerde huisrecht. Met de Vreemdelingenwet 2000 worden de bevoegdheden van de ambtenaren die belast zijn met het vreemdelingentoezicht en de grensbewaking verruimd. De nieuwe artikelen inzake opsporing en aanhouding van illegalen staan op gespannen voet met fundamentele grondrechten. Nu zijn er nog concrete aanwijzingen over illegaal verblijf nodig voor het vreemdelingentoezicht. In het wetsvoorstel stelde de regering voor om dit te wijzigen in 'redelijk vermoeden van illegaal verblijf'. Nadat hier vanuit veel migranten- en vluchtelingenorganisaties kritiek op was geuit, werd het uiteindelijk 'feiten en omstandigheden die, naar objectieve maatstaven gemeten een redelijk vermoeden van illegaal verblijf opleveren'.

de praktijk werden opvallend veel mensen op basis van huidskleur staande gehouden. Onder druk van migrantenorganisaties werd het criterium vervangen door de huidige concrete aanwijzingen. Het criterium was namelijk te ruim en zou leiden tot discriminatoire acties. Op verzoek van de toezichthoudende instanties werd het oude 'redelijk vermoeden' weer door de regering voorgesteld. Toezichthouders zouden te weinig armslag hebben en actief, gericht onderzoek naar illegaal verblijf zou hierbij belemmerd worden. Uiteindelijk werd het dus 'feiten en omstandigheden die, naar objectieve maatstaven gemeten een redelijk vermoeden van illegaal verblijf opleveren'.

Binnentreden

Dit nieuwe criterium gaat gelden voor het binnentreden van woningen, kerken en andere ruimtes. Ook moet dit criterium de handleiding worden voor straatcontroles. Ambtenaren belast met de vreemdelingentoezicht zijn bevoegd binnen te treden als dit nodig is voor uitzetting of vreemdelingenbewaring, maar ook ter controle. Het criterium 'feiten en omstan-

digheden die, naar objectieve maatstaven gemeten een redelijk vermoeden van illegaal verblijf opleveren' ligt ergens tussen 'concrete aanwijzingen' en 'redelijk vermoeden' in. De omschrijving neigt echter meer richting 'redelijk vermoeden' dan richting 'concrete aanwijzingen'. Toepassing zal vooral afhankelijk zijn van de invulling van de 'objectieve feiten en omstandigheden'. Gezien de sterke wens van de kant van de politie en KMAR zal deze voorwaarde wel ruim ingevuld gaan worden. De tekst laat ook deze ruimte voor interpretatie. Uiteindelijk zullen de rechters het criterium moeten verduidelijken.

Een van de meest kenmerkende grondrechten in een rechtsstaat is dat de burger in beginsel wordt gevrijwaard van het tegen zijn zin betreden van zijn woning door overheidsfunctionarissen. Van oudsher was het opheffen van de bescherming van eigen huis en haard alleen gelegitimeerd als het ging om de opsporing en aanhouding van een verdachte van een strafbaar feit. Nu komt het vreemdelingenrecht meer en meer in de schaduw te staan van het strafrecht. In het strafrecht is het zo dat slechts zelden in het kader van een overtreding zonder toestemming van een rechtbank een woning binnengetreden kan worden. In het vreemdelingenrecht is een machtiging van een (hulp)officier van justitie voldoende. Het nieuw beleid zal er in ieder geval toe leiden dat het toezicht nog sterker gericht zal worden op niet-criminele, geen overlast veroorzakende vreemdelingen.

Redelijkerwijs

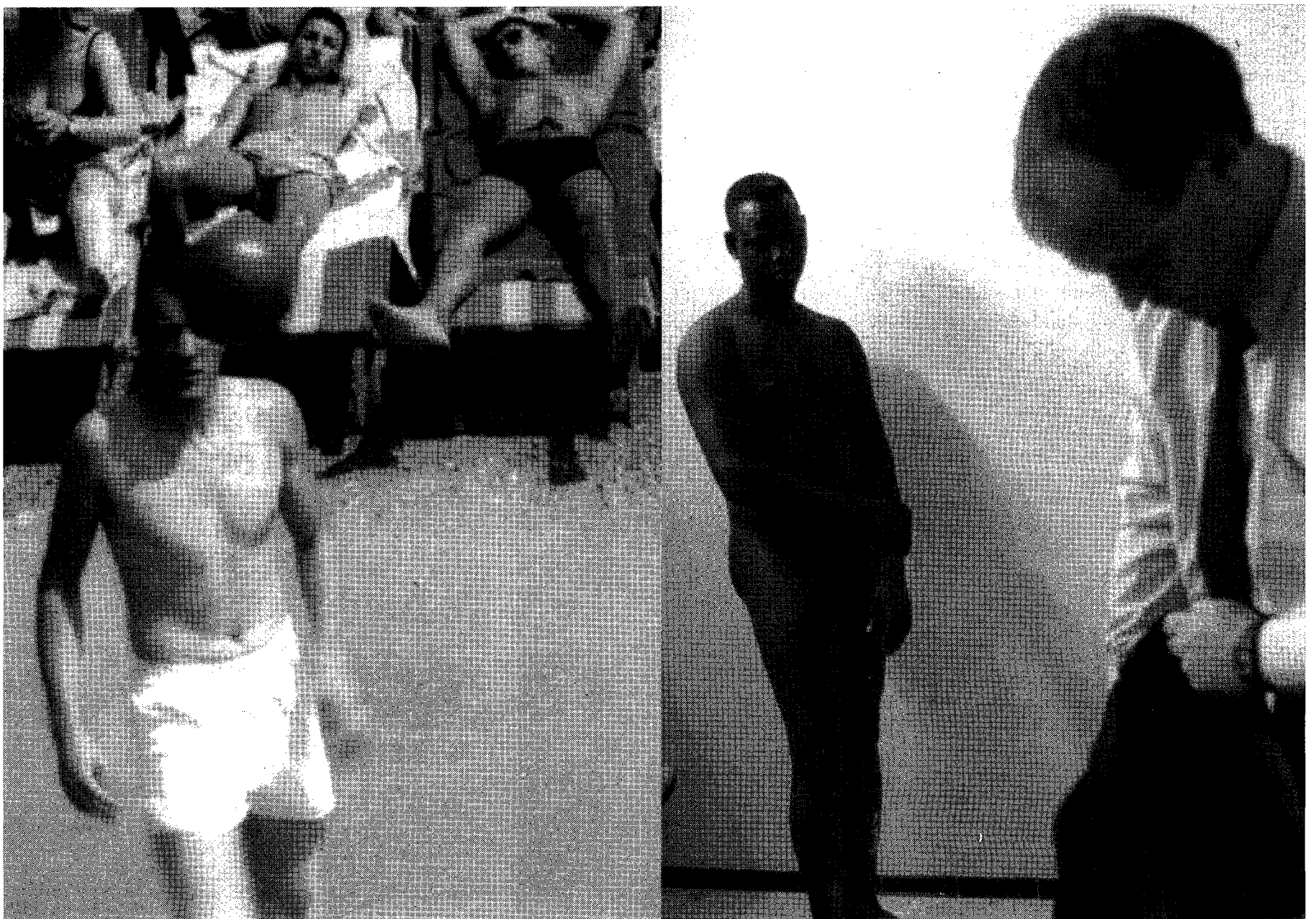
Het nieuwe criterium geldt ook voor het aanhouden van voertuigen waarvan ambtenaren denken dat daarmee vreemdelingen worden vervoerd. Wordt hierbij een vreemdeling aangetroffen 'van wie redelijkerwijs kan worden vermoed dat hij illegaal in Nederland verblijft', dan kan deze vreemdeling vervolgens worden onderworpen aan de dwangmiddelen zoals het geheel zo lyrisch in de memorie van toelichting staat beschreven. Het is de Koninklijke maréchaussee die heeft aangedrongen op een uitbreiding van de bestaande bevoegdheden van

de ambtenaren belast met de grensbewaking. Deze bevoegdheden zijn niet alleen gericht op voor-, maar ook op vaar- en vliegtuigen. Een andere verruiming die de nieuwe wet biedt, betreft het beëindigen van legaal verblijf op openbare orde grond. De huidige wet vereist een 'ernstige inbreuk' oftewel een onherroepelijke veroordeling voor een misdrijf waar een gevangenisstraf van minimaal drie jaar op staat, om een permanent verblijfsrecht, een vestigingsvergunning, te weigeren. Volgens de Vreemdelingenwet 2000 is enkel het gevaar voor de openbare orde voldoende om een vergunning te weigeren of in te trekken.

Criminalisering

Onderzoek in Rotterdam heeft uitgewezen dat een groot deel van de illegalen circuit onderdak vinden bij legaal verblijvende familieleden en vrienden. De VVD wil een actieve strafrechtelijke vervolging van diegenen die hulp bieden aan illegalen. Desgevraagd heeft staatssecretaris Cohen bevestigd dat hulp aan illegalen kan leiden tot de intrekking van de verblijfsvergunning van legale vreemdelingen. Het is amper tien jaar geleden dat Minister van Justitie Hirsch Ballin de Tweede kamer nog uitdrukkelijk verzekerde dat strafbaarheidstelling uitsluitend beperkt zou blijven tot "een ander uit winstbejag behulpzaam zijn". Over het hele land zijn mensen en groepen met een religieuze, humanitaire of politieke achtergrond actief in het ondersteunen van uitgedroefde vluchtelingen en illegalen. Zij zoeken samen met de vluchteling naar perspectief - al of niet juridisch - en bieden onderdak. Terwijl lokale overheden opvanggroepen - soms ook financieel - steunen, heerst in Den Haag een grenzeloos vertrouwen in de afschrikwekkende en preventieve werking van repressief beleid. Is het toekomstperspectief van hulpverlening aan illegalen een duister ondergronds circuit? Tegenwoordig wordt de discussie over de opvang van illegalen vrij openlijk gevoerd. Het lijkt er sterk op dat de politiek hier een eind aan wil maken.

Europa schizofrenie

Sinds de Nederlandse economie bijkans uit de voegen barst, weten werkgevers van gekkigheid niet waar ze het personeel vandaan moeten slepen. Allochtone werklozen en vluchtelingen, die jarenlang tevergeefs probeerden de muren te slechten die hen van de arbeidsmarkt scheidde, zijn plotsklaps in trek. Van weeromstuit werd zelfs een arbeidsplicht voor vluchtelingen voorgesteld. Een enigszins doorgeslagen vorm van opportunisme die aangeeft hoe veranderlijk de politieke wind kan zijn. Migranten en vluchtelingen van maatschappelijke last tot schutwal voor de dreigende dijkdoorbraak van het poldermodel. Het kan verkeren.

In heel Europa steekt een ernstige vorm van schizofrenie de kop op, zodra migranten ter sprake komen. Illegale arbeidsmigranten knappen sinds jaar en dag het vuile en zware werk op, dat anders blijft liggen. Toch worden ze stevast afgeschilderd als gelukszoekers, profiteurs en criminelen, die het wagen met hun vingers te graaien in de vetpotten vol Europese welvaart. De strengste maatregelen waren niet streng genoeg om de toevloed van deze moderne uitvreter te stoppen.

Wel mijn arbeidskracht

De laatste tijd wordt in een groot aantal landen een iets andere toon aangeslagen. Europa vergrijst, de economie draait als een tierelier en Europa staat te springen om arbeidsmigranten, wil het niet wegzakken in economische rampspoed.

De Duitse regering bediscussieert daarom momenteel de optie tienduizenden computerexperts uit India binnen te halen. De Ierse regering becijferde de komende jaren ruim tweehonderdduizend arbeidsmigranten nodig te hebben om de economische groei vol te houden. De Italiaanse regering wil dit jaar zo'n zestigduizend arbeidsmigranten aantrekken. Spanje bereidt verdragen voor met Marokko, Colombia, Ecuador, Mali, Roemenië en Polen, waardoor honderdduizenden migranten in

Spanje kunnen gaan werken. In landen als Spanje, Portugal, Griekenland en Italië vinden voortdurend legaliseringscampagnes plaats, waar honderdduizenden migranten een beroep op kunnen doen. Toch gaat dit niet echt van harte. Tegenover de ogenschijnlijke bereidheid van de Zuidelijke EU-lidstaten om migranten toe te laten, staat een knetterhard beleid tegen illegale migratie. Aan de kuststroken van Italië patrouilleert de marine volop om smokkelboten tegen te houden. Schepen worden desnoods geramd, met alle gevolgen van dien. Opgepakte illegale migranten worden weggestopt in detentiekampen. Er vindt, kortom, een war on immigration plaats, die talloze slachtoffers eist. Het leven van migranten in deze landen is ook niet echt een pretje te noemen. Hun maatschappelijke positie is marginaal: ze zijn afhankelijk van de grillen van werkgevers en staan bloot aan allerlei vormen van racisme.

In landen als Duitsland en Oostenrijk worden de grenzen dichtgemetseld tegen migranten en vluchtelingen die via Midden- en Oost-Europa hier willen komen. Met de aanstaande uitbreiding van de Europese Unie op komst, is de grote vrees van dit moment dat de EU overspoeld zal worden door Polen, Tsjechen en Hongaren. Duitsland en Oostenrijk pleiten dan ook voor langdurige overgangsperioden bij de toetreding

van deze landen tot de EU, waarin vrij verkeer van personen niet wordt toegestaan. Daarnaast vinden in alle Europese landen aanscherpingen plaats van het asielbeleid. Ondanks de talloze brandhaarden op de wereld blijven politici herhalen dat vluchtelingen hier niets te zoeken hebben en slechts uit zijn op eigen gewin. Europa wil het liefst de deur op slot houden en alleen die migranten toelaten waar de economie op dit moment behoefte aan heeft. Net als vroeger, toen Europese ronselaars de Midderrane landen afstroopten op zoek naar jonge, gezonde, sterke arbeidskrachten om de herstructurering van de Europese economie mogelijk te maken.

Ook nu moeten migranten Europa redden. Er is grote vraag naar geschoold personeel in bijvoorbeeld de gezondheidszorg en de informatietechnologie. Daarnaast knappen migranten nog steeds het zware en vuile werk op in de arbeidsintensieve industrieën of fungeren als ober, huisbediende, oppas, klusjesman of bezorger voor de nieuwe welgestelden die zich rondom de klok een hartinfarct werken in de high tech diensteneconomie. Een nieuwe standenmaatschappij verrijst in snel tempo. Europa wil kunnen kiezen. De grens dicht voor mensen die vluchten voor oorlog, geweld, milieurampen, honger of totale perspectiefloosheid. De

grens open voor wie de ergste nood op de arbeidsmarkt kan lenigen. Bovendien wil Europa migranten alleen zolang ze nodig zijn: daarna moeten ze weer verdwijnen. In alle regelingen die beleidsmakers voorstellen voor nieuwe arbeidsmigranten overheerst de tijdelijkheid van het verblijf. De Nederlandse regels voor de tewerkstelling van vluchtelingen zijn bijvoorbeeld precies zó uitgedokterd, dat er geen recht op sociale voorzieningen of voortgezet verblijf kan ontstaan.

Niet als mens

'Ze willen wel mijn arbeidskracht, maar ze willen me niet als mens,' vatte een arbeidsmigrant in de jaren zeventig de situatie samen. Er is sindsdien weinig veranderd. Terwijl de welvaart steeds ongelijker over de wereld verdeeld wordt, er talloze branden woeden op het slagveld van de globaliserende economie en mensen van huis en haard worden verdreven, overheerst in Europa een ongekende boekhoudersmentaliteit. 'Hoe worden wij er beter van,' is het motto van het asiel- en migratiebeleid. Een cynische uitbuitingsverhouding, die kan bestaan bij de gratie van de ellende elders. 'Een omgekeerde vorm van ontwikkelingshulp,' wordt het ook wel genoemd. Mensen uit arme landen slepen de kastanjes uit het vuur voor de rijke landen. Europeanen struinen gevraagd en ongevraagd de wereldmarkten af op zoek naar rijkdom. De internationalisering van kapitaal, goederen en diensten wordt gepredikt, maar het is eenrichtingsverkeer. Bij Lobith worden nog steeds de slagbomen neergelaten zodra een wakkere grensbewaker een kleurtje ontwaart. Alleen als we er economisch beter van denken te worden, mag iemand tijdelijk hier tijdelijk werken. Nederland is gidsland in deze benepen houding. In plaats van een klimaat te creëren dat openheid uitstraalt en de realiteit van wereldwijde vervlechting weerspiegelt, introduceert het een vreemdelingenwet waarin kleur en afkomst centraal staan. Opdat de migranten maar nooit vergeten dat ze hier eigenlijk niet welkom zijn.

De nieuwe vreemdelingenwet heeft in ieder geval één duidelijke doelstelling: het aantal vluchtelingen moet drastisch omlaag. De procedures in de nieuwe wet zijn daar dan ook volledig op afgestemd. Tot op het laatste moment hebben de regeringspartijen er aan gesleuteld. Het Vluchtelingenverdrag van Genève wordt op de tocht gezet.

Als belangrijke reden voor de invoering van de nieuwe vreemdelingenwet noemt de regering de slechte kwaliteit van de procedure die er nu is. Al jarenlang is daar grote kritiek op. De praktijk is dat het bijna de enige wet in Nederland is die volledig moet worden nageleefd. Uitzonderingen op de strenge regels worden niet gemaakt. Kijk naar de witte illegalen, de slachtoffers van de Koppelingswet en naar de mensen die terug moeten naar het land van herkomst voor een Machtiging Voorlopig Verblijf als zij iets te laat zijn met de verlenging van hun verblijfsvergunning. Kritiek is er niet alleen op deze strikte handhaving van de wet. Ook de behandeling van de verzoeken tot verblijfsvergunningen, zowel van vluchtelingen als reguliere migranten, is uiterst slecht. De IND ligt al jaren onder vuur. Termijnen worden niet gehaald, tolken functioneren slecht en de Nadere Gehoren, waarin de vluchtelingen eigenlijk hun vluchtverhaal kwijt zouden moeten kunnen, lijken eerder Afgemeten Verhoren: "Alles wat u zegt kan tegen u gebruikt worden."

Bij de presentatie van de vreemdelingenwet 2000 doet de regering het voorkomen alsof juist deze procedures verbeterd gaan worden. Het tegenovergestelde is echter waar.

De asielprocedure

De asielprocedure wordt flink aangepast. Van een wirwar aan procedures en statussen is lijkt de regering terug te willen naar 1 duidelijke status voor alle vluchtelingen. Een belangrijke verslechtering ten opzichte van de huidige situatie is dat iedereen de eerste drie jaar een tijdelijke status krijgt. Het komt erop neer dat als de reden voor asiel in die drie jaar vervalt, de vluchteling alsnog uitgezet kan worden. Pas na drie jaar kan een permanente status worden aangevraagd, die geheel opnieuw beoordeeld wordt.

Terwijl er de eerste drie jaar dus al de mogelijkheid bestaat om de verblijfsvergunning in te trekken, wil de regering ook nog de mogelijkheid open houden om een 'besluitmoratorium' in te voeren. 'Als de slechte situatie in een land van korte duur is, als de situatie in een land snel zal verbeteren of als er veel asiëlverzoeken uit een land tegelijk komen', wil de regering vluchtelingen in de wacht zetten om ze daarna alsnog direct uit te kunnen zetten. Dit 'moratorium' zal waarschijnlijk ruim geïnterpreteerd worden, zodat grote groepen vluchtelingen gewoon niet meer in de normale procedures terecht zullen komen. In feite kwamen vluchtelingen uit Kosovo al in deze regeling terecht.

Ook de rechtspositie van vluchtelingen wordt er met de nieuwe vreemdelingenwet niet beter op. Nu nog kan iedereen bezwaar aantekenen tegen een afwijzing van een asiëlverzoek. Dit gaat in de nieuwe wet flink veranderen. De bezwaarprocedure komt te vervallen en wordt vervangen door een 'voornemensprocedure'. De IND neemt een 'concept-beslissing', waarop de vluchteling schriftelijk kan reageren. Motivatie van deze beslissing vond de regering niet noodzakelijk. Pas tijdens het debat in de Tweede Kamer kwam de regering terug van de beslissing dat de motivatie niet noodzakelijk zou zijn.

Tegen de definitieve beslissing die de IND uiteindelijk neemt is wel beroep en hoger beroep mogelijk, maar ook deze mogelijkheden zijn uitgekleeft. De meeste vluchtelingen zullen tijdens deze fase niet in Nederland mogen blijven en de verwachting is dat zo'n 80% van hen het zonder zitting zal moeten doen.

Nergens in de Vreemdelingenwet valt te lezen hoe de kwaliteit van de IND-beslissingen zal verbeteren en er wordt slechts geconstateerd dat dat zo zal zijn. Uit de cijfers valt af te lezen dat na de huidige beroepsfase 25% van de afgewezen vluchtelingen alsnog een status krijgt. Met

de nieuwe regeling zal dit percentage flink dalen. Het gaat hierom mensen die inhoudelijk gezien recht hebben op een status, maar die daar door de nieuwe procedureregels nog amper voor in aanmerking zullen komen.

Verdere aanscherping

Vlak voor de behandeling in de Tweede Kamer werd het wetsvoorstel nog eens veranderd door een voorstel tot aanscherping van de Aanmeldprocedure (AC-procedure). Het compromis dat de regeringspartijen in het Torentje van Kok sloten bevatte een voorstel van de VVD om de AC-procedure te verlengen tot 3 weken. De huidige AC-procedure duurt 48 uur. De verlenging van de procedure moet in het voorstel van de VVD gepaard gaan met het strikter uitvoeren van de Wet Ongedocumenteerden en met het toepassen van het beginsel van veilige derde landen. In beide gevallen ligt de bewijslast bij de vluchtelingen. Als iemand geen of valse documenten heeft, wordt de toegang tot de procedure ontzegd, behalve als iemand min of meer aan kan tonen 'een echte vluchteling' te zijn. Als dit beleid inderdaad strenger dan nu uitgevoerd gaat worden zullen veel vluchtelingen de procedures niet eens meer in komen.

In hun wens het aantal vluchtelingen omlaag te brengen gingen de VVD en D'66 nog een stap verder: beide partijen eisten van de staatssecretaris een onderzoek naar de mogelijkheden van opvang in de regio van herkomst. Dit plan, dat al jaren in Den Haag, circuleert, kan volgens de VVD en D'66 gelden als wisselgeld voor verzachting van bijvoorbeeld de motivatieplicht in de voornemensprocedure. Vluchtelingen zouden dan voortaan door de UNHCR (de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties) in de regio van herkomst moeten worden opgevangen, alwaar ze een aanvraag tot asiel kunnen indienen. Als vluchtelingen een verblijfsstatus krijgen, kunnen ze naar Europa komen waar zij dan over de verschillende landen van de Europese Unie worden verdeeld.

Het zijn plannen die in heel Europa al een tijd circuleren. Het zijn ook plannen die niet gemakkelijk toegepast kunnen worden. Het Vluchtelingenverdrag van Genève zal ervoor moeten sneuvelen, iets dat zeker nog tot pittige discussie zal leiden.

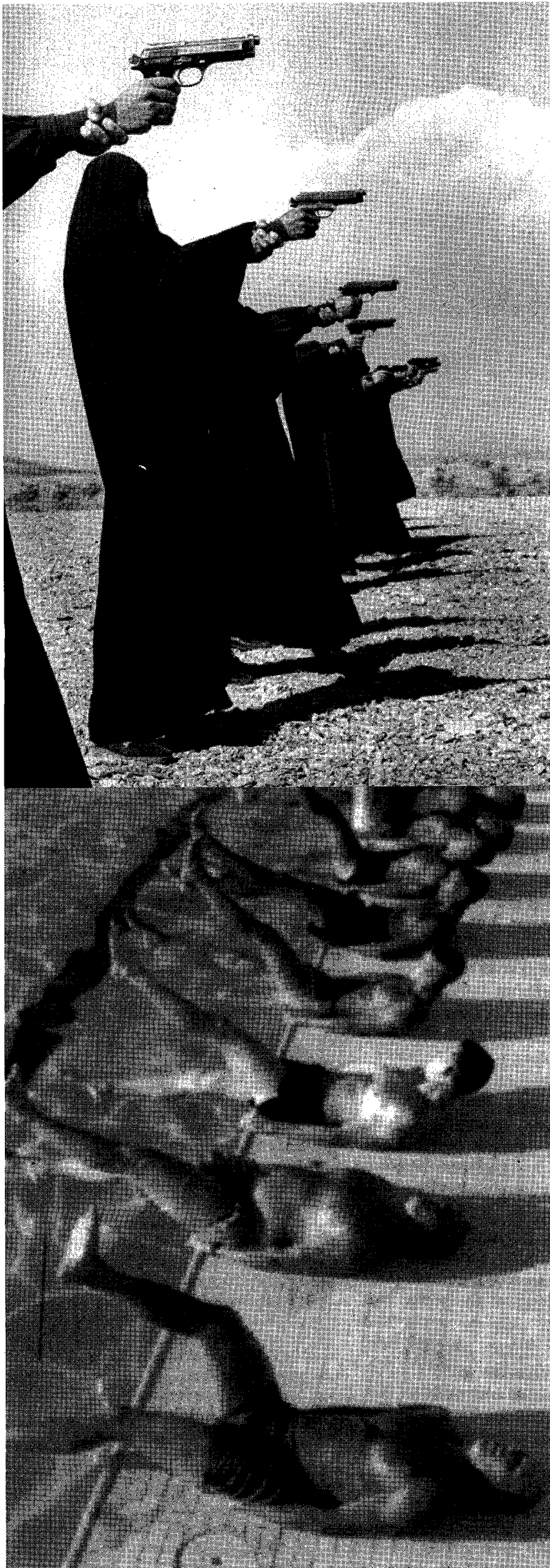
Reguliere migranten

Ook de procedure voor reguliere migranten wordt in twee fases opgesplitst. De eerste vijf jaar krijgen migranten een tijdelijke verblijfsvergunning. Daarna moet een definitieve verblijfsvergunning worden aangevraagd.

Voor de eerste aanvraag geldt dat er een Machtiging tot Voorlopig Verblijf moet zijn afgegeven in het land van herkomst. Maar ook iedereen die 'toerekenbaar' vergeet zijn of haar vergunning op tijd te verlengen moet naar het land van herkomst om een MVV aan te vragen.

In de wet wordt de mogelijkheid om legaal verblijf op openbare orde gronden te beëindigen flink verruimd. Gold altijd dat als er sprake was van schending van de openbare orde, die schending zwaarder moest zijn naarmate iemand hier langer verbleef; in de nieuwe wet speelt verblijfsduur geen enkele rol: (elk gevaar voor) schending van de openbare orde is voldoende voor het intrekken van de verblijfsstatus.

Een ander belangrijk criterium dat plotseling in de wet opduikt is de afwijzing van vergunningen op grond van het 'algemeen belang'. Deze bepaling maakt het wel erg makkelijk om een definitief vangnet te worden waarop veel afwijzingen gebaseerd kunnen worden. Wat is immers algemeen belang?

Ongewenst verklaard

'Het debat waarbij de staatssecretaris in de boeien werd geslagen', zo zal het debat in september 1999 over de Terugkeernotitie de geschiedenis ingaan. Immers terwijl twee in zomeruniform van de politie gestoken actievoersters de kamer toeriepen dat illegalen geen criminelen zijn, kon de derde actievoerster zich door middel van handboeien vastklinken aan Cohen. Cohen diende te worden gearresteerd als 'ongewenste politicus' wegens zijn beleid jegens afgewezen vluchtelingen en illegalen. Aldus mr. Trotman in 'Migrantenrecht' van januari 2000.

Het terugkeerbeleid wordt door de regering beschouwd als het sluitstuk van het vreemdelingenbeleid: wie niet tot Nederland wordt toegelaten moet vertrekken, in principe op eigen gelegenheid. Het overgrote deel van de afgewezen vluchtelingen wordt zodoende niet onder dwang uitgezet maar krijgt de opdracht Nederland te verlaten. Controle op het vertrek vindt plaats op het laatst bekende adres van de vluchteling. Wordt die daar niet aangetroffen, dan gaat de overheid er van uit dat de persoon inderdaad vertrokken is. Waarschijnlijk keert het grootste deel echter niet terug naar het land van herkomst, maar verkiest in Nederland of een ander Europees land de illegaliteit boven een onzekere toekomst in het eigen land. Daarom wordt onder de nieuwe vreemdelingenwet het 'terugkeerbeleid' geïntensiveerd. De wet bevat drie maatregelen die de vluchtelingen moeten 'motiveren' om zelfstandig te vertrekken: beëindigen van de opvangvoorzieningen, preventieve detentie en ongewenstverklaring.

Uit de opvangvoorzieningen

Onder de huidige wetgeving is het Centraal orgaan opvang asielzoekers (COA) verantwoorde-

lijk voor de opvang van mensen die een asiel-aanvraag hebben ingediend. Op dit moment verblijven diegenen die uitgeprocedeerd zijn maar buiten hun schuld niet uit te zetten nog in de opvang. Het gaat om mensen voor wie Justitie geen reisdocumenten kan krijgen of voor wie de situatie in het land van herkomst nog te gevaarlijk is. Zij worden beschouwd als de prop in de machine. Het COA zal in de toekomst een rol gaan spelen in het terugkeerbeleid door de opvangvoorzieningen voor deze groep vluchtelingen te beëindigen. In de terugkeernotitie, die grotendeels is terug te vinden in de nieuwe vreemdelingenwet, neemt de staatssecretaris het standpunt in dat bij hem geen landen bekend zijn die niet meewerken aan het terugnemen van de eigen onderdanen. Dit betekent dat het niet verkrijgen van documenten in principe de schuld van de vluchteling is. De bewijslast wordt onder de nieuwe wet zodoende omgekeerd.

Na een onherroepelijk negatief antwoord op het asielverzoek geldt sinds 1 januari een vertrektermijn van vier weken waarna de uitgeprocedeerde vluchteling uit de opvang op straat wordt gezet. Vier weken om aan reisdocumenten te komen is

natuurlijk vaak een onmogelijke opgave. Voor bepaalde groepen is het volstrekt onmogelijk om zich te wenden tot de autoriteiten van het land van herkomst. Omdat die er niet zijn (in het geval van bijvoorbeeld Somalië) of omdat de ambassade of het consulaat in het buitenland is gevestigd. Ambassades en consulaten die de vluchteling als onderdaan erkennen doen in de praktijk maanden over verstrekking van reisdocumenten. Een hoofddoel van de terugkeernotitie is de asielzoekerscentra te ontlasten van de lastige groep van uitgeprocedeerden. Omdat voor hen terugkeer uitgesloten is zal het gevolg zijn dat nog meer vluchtelingen gedwongen worden de illegaliteit in te gaan.

Detentie

Om illegaal verblijf te voorkomen heeft de Tweede Kamer besloten vreemdelingenbewing intensiever toe te passen. In de nieuwe Vreemdelingenwet is de mogelijkheid opgenomen om vluchtelingen die over reisdocumenten beschikken of van wie verwacht wordt dat zij deze binnenkort zullen krijgen, in afwachting van de uitzetting te detineren. Deze detentie mag maximaal vier weken duren. Het totaal aantal cellen voor vreemdelingenbewing zal mede daarom toenemen tot 1500. Een derde van de totale gevangenisbevolking per jaar zal dan bestaan uit mensen die niet veroordeeld zijn voor een strafbaar feit.

Wordt een vreemdeling zonder verblijfsvergunning op straat aangehouden en er zijn concrete aanwijzingen dat hij/zij zich aan de uitzetting onttrekt, dan bestaat er al jaren de mogelijkheid tot detentie (zonder maximum termijn!). Op deze detentie is veel kritiek: het wordt ervaren als onterecht, criminaliserend en vernederend, willekeurig en bovendien erg ondoelmatig. In meer dan de helft van de gevallen resulteert vreemdelingendetentie niet in het doel waarvoor het is opgelegd: uitzetting. Deze mensen zonder verblijfsvergunning worden dan uiteindelijk

vaak na zes maanden, soms een klein jaar gevangenis weer op straat gezet. Met het risico de volgende dag weer opgepakt te worden.

Ongewenstverklaring

Onderdeel van de terugkeernotitie is een aanscherping van de Vreemdelingenwet op het punt van de ongewenstverklaring. De Nederlandse staat kan een buitenlander ongewenst verklaren. Dit houdt in dat deze het land wordt uitgezet met een dikke stempel in het paspoort (indien aanwezig) en een plaatsing op de zwarte lijst van het Schengen Informatie Systeem. De staatssecretaris heeft daarvoor de volgende reden: "Een dreiging van ongewenstverklaring kan de vreemdeling immers sneller bereid doen zijn gehoor te geven aan de verplichting Nederland te verlaten".

Het gaat om een zeer ingrijpend middel dat tot nu toe slechts terughoudend gebruikt wordt. In de huidige wetgeving moet voor een ongewenstverklaring sprake zijn van een rechterlijke veroordeling wegens een misdrijf waarvoor een gevangenisstraf van drie jaar of meer geldt. Met de terugkeernotitie wordt vastgelegd dat een vreemdeling die zich herhaaldelijk niet aan de hem opgelegde meldplicht bij de vreemdelingendienst heeft gehouden en illegaal in Nederland wordt aangetroffen, ongewenst 'kan' worden verklaard. Betrokkene kan in hechtenis worden genomen en worden bestraft met maximaal zes maanden detentie of een geldboete. De ongewenstverklaring blijft van kracht tot het moment dat deze wordt opgeheven. Men mag voor een lange periode van 10 jaar het Schengenterritorium niet betreden, dus ook niet voor kort familiebezoek, zonder een strafbaar feit te plegen.

Hiermee wordt de ongewenstverklaring opengesteld voor niet-criminelen. Via een omweg wordt illegaal verblijf een strafbaar feit. Met dit repressieve beleid van dwangmaatregelen is het geen wonder dat het niet op feiten gebaseerde idee dat illegaal en crimineel aan elkaar gekoppeld zijn, meer en meer aanhang krijgt.

Mondiale Apartheid

De nieuwe vreemdelingenwet zal, meer nog dan de oude, een diepe scheidslijn trekken door Nederland. Aan de ene kant 'de gelukkigen': Nederlanders, Europeanen en andere westerlingen, en aan de andere kant 'de ongelukkigen': Afrikanen, Arabieren, vluchtelingen. Zij die hier 'recht' hebben tegenover zij die hier 'onrecht' krijgen. De meeste migranten- en vluchtelingenorganisaties richten zich heel direct tegen deze ontwikkelingen. Er is echter weinig aandacht vaak voor de ontwikkeling van een eigen visie op migratie. Is een andere kijk wel mogelijk?

In een rap tempo is de wereld om ons heen aan het veranderen. De duidelijke (ideologische) scheidslijnen van vroeger vervagen. Eerdere vijanden worden vrienden. Zo worden enkele Oost-Europese landen binnenkort opgenomen in de Europese Unie. Een proces van vervaging van landsgrenzen en opgaan in grotere eenheden is over de hele wereld gaande, getuige de handelszones in Amerika en Azië en de verregaande eenwording van Europa. De economie lijkt de voortstuwende kracht om nationalisme te slechten. De digitale revolutie en de opmars van Internet versnellen deze ontwikkeling: over de hele wereld kunnen mensen nu informatie delen of hun produkten slijten.

Maar de zegeningen van de eenentwintigste eeuw zijn er niet voor iedereen. De (ongelijke) sociaal-economische verhoudingen zijn de afgelopen decennia niet ingrijpend veranderd. Een boer in Afrika, Azië of Latijns Amerika heeft nog evenveel problemen om zijn hoofd boven water te houden als twintig jaar geleden. Ook de repressie jegens landloze boeren, fabrieksarbeiders en oppositie bewegingen is er de afgelopen jaren op het zuidelijk halfrond niet minder op geworden. Wat wel is gewijzigd is de vorm van de repressie. Traditionele dictaturen doen zich zeer steeds minder voor; in plaats van geweld van een alleen-heerser is het geweld gekomen van

elkaar rivaliserende bendes, bevolkingsgroepen of het geweld van speciale politie-eenheden, zoals in Brazilië tegen krottenwijk bewoners.

Mondiale thuislanden

Tegenover de managers, beleidsmakers, burgers van westerse landen, die surfend (letterlijk en digitaal) de wereld afreizen, staan de landlozen, de goedkope arbeiders en de boeren die uitgesloten worden.

De nieuwe vrijheid blijkt zeer betrekkelijk en afhankelijk van de plaats waar je geboren bent. De wereld ontwikkelt zich wel steeds meer tot een Global Village, maar dit dorp kent veel grijze gebieden vanwaaruit mensen moeilijk kunnen vertrekken. Zo ontwikkelt zich een wereld met aan de ene kant de rijke mensen voor wie 'de sky de limit is' en aan de andere kant een hele grote groep mensen die buiten de boot valt. Zij wonen in de grijze gebieden in de wereld, een soort mondiale thuislanden, zoals die in Zuid-Afrika tijdens de apartheid of zoals de bezette Palestijnse gebieden kort geleden in Israël. De goedkope arbeider uit deze gebieden wordt uitgenodigd om bij te dragen aan de economie eruiten en als de winst is opgestreken worden zij verwijderd. Of de industrie gaat naar de goedkope arbeid toe zoals de sweatshops van de

kledingindustrie in Mexico, in Polen, Turkije en andere mondiale thuislanden.

Toch zijn deze mondiale thuislanden niet volledig afgesloten van de vrije wereld. Daar heeft men ook toegang tot kennis over waar men veilig is voor zowel menselijk als natuurlijk geweld, een boterham te verdienen is, een gemeenschap landgenoten is neergestoken en over hoe men Europa moet binnenkomen en een verblijfsvergunning kan bemachtigen. Die kennis verspreid zich over de gehele wereld en overal zullen mensen hun thuisland verlaten en zich elders vestigen met of zonder toestemming van lokale overheden.

De vrije wereld

In de 'vrije wereld' lijkt men de grip op die wereld te hebben verloren en klampt men zich angstvallig vast aan oude waarden en normen. Was er veertig jaar geleden misschien nog sprake van een uniforme Nederlandse cultuur, het beeld van de Nederlandse identiteit is tegenwoordig veel diverser. Men spiegelt zich niet slechts meer aan de authentieke Nederlandse kenmerken als het koningshuis, de Nederlandse taal, tulpen, klompen en andere traditionele elementen. Dit geldt zowel voor de hier geboren migranten als voor veel blanke Nederlanders. Deze gewijzigde

identiteit heeft veel te maken met de eerder genoemde ontwikkelingen op economisch en communicatief vlak. Mensen zullen zich niet meer zo snel als Nederlander zien, maar eerder verschillende identiteiten in zich verenigen, waaronder die van het Nederlander-zijn.

In dit perspectief moeten ook de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt worden gezien. De deelstaat Noordrijn-Westfalen overweegt Indiase computerexperts over te laten komen en de Nederlandse ziekenhuizen Filipijnse verpleegsters. Het zijn allang niet meer alleen de Engelse en Ierse bouwvakkers die in Nederlandse bouw werken of de Spaanse die in de Berlijnse bouw rondlopen. De arbeidsmarkt is wereldser geworden en ook al roepen politici dat deze nieuwe gastarbeiders in de toekomst weer naar hun land van herkomst moeten terugkeren, een groot deel zal ongetwijfeld blijven. Zij hebben hier een bestaan opgebouwd en hebben hun aandeel gehad in de toenemende diversiteit van de Nederlandse identiteit.

Met de nieuwe Vreemdelingenwet draagt de Nederlandse overheid bij aan het versterken van de mondiale thuislanden. In sommige delen van de wereld kunnen goederen, diensten en mensen zich vrijer bewegen, terwijl andere gebieden daarvan worden uitgesloten.

De retoriek van angst

Nationale grenzen hebben hun oorspronkelijke waarde verloren. In een samenleving die zich oriënteert en organiseert over zijn eigen grenzen heen is het belang van landsgrenzen sterk afgenomen. Het verdwijnen van nationale grenzen vraagt om een andere kijk op de verzorgingsstaat, op de wijze waarop wij nieuwkomers de mogelijkheid geven zich te vestigen, solidariteit op lokale en mondiale schaal en op de rol van de overheid. Het is van belang dat de discussie over migratie wordt ontdaan van de retoriek van angst die politici en opiniemakers bezigen als ze bij de gedachte aan het verdwijnen van de grenzen roepen dat iedereen dan op onze stoep zal staan.

Colofon

Deze informatiekrant gaat over de nieuwe Vreemdelingenwet en de gevolgen van deze wet. De gang van zaken rond de invoering van de wet maakt duidelijk dat aan het gevoerde beleid geen ander idee ten grondslag ligt dan het weren van migranten. Het Autonomo Centrum, dat deze krant heeft uitgegeven, probeert de discussie over migratie te doorbreken. Niet alleen door kritiek te uiten en kanttekeningen te zetten bij de nieuwe wet maar ook door een discussie te initiëren over migratie en toekomst. Onder andere middels het pamflet 'Vlucht naar voren!' dat op 10 december 1999 is gepubliceerd.

Voor meer informatie en/of bestelling van deze gratis krant kun je terecht bij:

Autonomo Centrum
Bilderdijkstraat 165f, 1053 KP Amsterdam
telefoon 020 6126172, fax 020 6168967
giro 6131418 t.n.v. St. Afval/Amsterdam
e-mail ac@xs4all.nl
URL <http://www.xs4all.nl/~ac>

Amsterdam, juli 2000
oplage 42.500

Tekstbijdragen: Amber te Velde, Petra Schultz, Wil van der Schans, Vincent de Jang, Jelle van Buuren, Sjoerd Basch en Rick van Amersfoort

Beeldontwerp: Katja Veercouteren, Wil van der Schans en Rick van Amersfoort met dank aan de volgende fotografen
pag. 1 Sacha Hartgers en Fred Emst,
pag. 2 James Nachtwey en Cor Mulder,
pag. 3 Sacha Hartgers en Anita Moerman, pag. 4 Sacha Hartgers en Massima Vitali, pag. 5 Jean Gaumy
pag. 6 Sylvia Plachy en Reuter, pag. 7 Tom Stoddart en Philippe M. rie, pag. 8 Raymond Depardon en Michael Kooren

Lay-out: Rick van Amersfoort
Druk: Dijkman Offset

